

A finnugor népcsalád Megemlékezésül a rokon népekre

A legújabb tudományos kutatások mintegy két és fél, illetve háromezer esztendőre teszik azt az időt, amelynek előtte együtt élt még a finnugor ősnép a Kama, Oka és Bjelaja folyók közt a Közép-Volgától az Ural-hegységig terjedő őshazában. Azóta az a néptöredék, amelyből évszázados alakulás és hosszas vándorlás után a magyarság fejlődött ki, az őshazától délnyugatra alapított tartós államalakulatot, míg a finnek és észtek, akik őshazabeli nyelvi és faji sajátságukat tisztábban megőrizték, Európa északkeletén állapodtak meg.

Csodálatos közös sors jutott Európában a finnugor népeknek. Fajunk jövőjéről kilátásai szempontjából talán nem érdektelen, ha meggondoljuk, hogy a IX. század elején európai Oroszország területét jórészt finnugor népek lakták. Hová lettek mindezek a népek, mikor tűntek el? Szétzavarta őket a tatárdulás, felszívta őket a szláv áradat. A fajilag és szellemileg kiválóbb finnugor népeket (liveket, kurokat stb.), akik vitézül állandóan harcban állottak, kiszorította a fajilag és szellemileg jelentéktlenebb, — de számbelileg szapora szlávtság. A történelem ugyanazt a nagyfeladatot róta a finnekre és észtekre északon, mint a magyarságra Közép-Európában: évszázadokon át védőbástyái voltak az európai latin-germán civilizációnak Ázsiával szemben.

Szolnok koszorús költőjének, Verseghy Ferenc nyelvész és tanárnak tulajdonítjuk az elsőséget, aki a finn és magyar nyelv rokonságának megállapítása céljából együttműködést keresett a finn tudományos világgal. Ez elhatározásra az készítette Verseghyt, hogy előtte néhány évvel kezdték meg a magyarországi eredetű Dobrowsky József és Sajnovics János munkájukat, kik közül az első egy 1796-ban megjelent munkájában rámutatott Porthan Henrik Gábor, tukui egyetemi tanár kutatására, melyet a finnugor nyelvek rokonságának kimutatása érdekében végzett; Sajnovics pedig 1770-ben Koppenhágában és még ugyanazon évben bővebben hazánkban is megjelent Demonstrációjában a magyartól legtávolabb eső finnföldi lapp járásnak a magyarral való rokonságát akarta bizonyítani. Porthan 1779-ben Göttingában tartózkodván, ottani magyar diákoktól kezdte tanulni nyelvünket, mellyel Finnországban aztán tovább foglalkozott. Verseghy pedig a Martinovics-féle összeküvésben való részvétele miatt csak kilenc év múlva, szabadsulása után foghatott újra munkához.

A magyar ősrökonságnak és az őshazának kutatása századok elvesző kódébe nyulik vissza. A magyarság sokáig mint

„testvértelen ága nemének“, kutató tekintetét már ősidők óta Kelet felé fordította. Az „Ázsiában“ maradt testvérek föl kutatásának merész gondolata hajtotta már a XIII. században messze Keletre a domonkosrendi Julianust és társait, aki 1236-ban elérte a mordvinok országát s a Káma folyó partján, Kazán városától keletre, a „Hungaria Magna“-ban élő magyarokat. Ő volt az, aki 1237 december 27-én Dzsingiszkán tatárjainak előnyomulásáról első hirt hozott IV. Béla királynak.

Mátyás király azzal a gondolattal foglalkozott, hogy a testvérnépeket Magyarországra kellene telepíteni. Történészei, Bonfini és Thuróczi, utján tudomást szerzett II. Pius pápa „Cosmographia“ című nagy munkájáról, amelyben leírja, hogy egy veronai kereskedő az Ural-hegység tövében, a Don folyó (helyesen a Kama) partján vad, pogány népeket talált, akiknek nyelve a pannoniai magyarokéhoz hasonlított. E népek a velünk legközelebbi rokonságban lévő vogulok és osztjákok voltak.

A múlt század végéig a hagyományok a hunok utódainak, vagyis török eredetű népfajnak tartották a magyarságot, amely felfogást Vámbéry Árminnak nagyszabású kutatásai csak megerősítették. Az 1880 után kitört ugor-török nyelvháboruban azonban lassanként győzedelmesen hódított tért a finnugor iskola, amelynek elsősorban Hunfalvy Pál és Budenz József voltak uttörői. Hunfalvy Észtországban és Finnországban járt és már első tanulmányában sürgette a vezető szerep elfoglalását a nyelvrokonság kérdésében. Ezt azonban hamarosan a finnek ragadták magukhoz egy időre. Nálunk Hunfalvyéknak a legnehezebb ellenféllel: a közvéleménnyel és az előítélettel kellett megküzdeniök. Gyarmati Sámuel és Révai Miklós tanításai, melyek a finn-magyar nyelvrokonságra mutattak, még süket fülekre találtak. Csaknem egy század telt el, amíg a magyarság megtudott barátkozni az eleinte oly ellenszenves gondolattal, hogy a „halszagu rokonoktól“ származtatják s hogy „holmi barbár és megvetett népekkel rokonítják“, amiben a magyarság megcsúfolását látták.

Hunfalvy és Budenz fellépése Reguly Antal nagyértékű hagyatékának kiadásával és eredményeinek értékesítésével eldöntötte a magyar nyelv eredetének sokat vitatott kérdését, hogy azután Színycsei József térítse meg teljesen a magyar közvéleményt az ügy számára. E nyelvészek együttes munkálkodásának köszönhetjük a finnugor népek rokonságának megállapítását és a köztudatba való átvitelét.

A cári uralom idején még az utazás nehézségei és bürokratizmus kellemetlenségei tartották vissza tudósainkat a rokonnépek felkeresésétől. Manapság azonban, mikor a finnugor fajnak legműveltebb képviselői, a finnek és észtek, szabad hazában fogadhatják testvéreiket, a magyar tudósoknak egész raja látogatott el Északra és ugyanezt mondhatjuk fordítva is.

A mi finnugor népcsaládunkra különleges sorsot mért a Gondviselés. Népeink nemcsak szellemileg, hanem politikailag is jelentékeny eredményeket értek el. Népeink nemhogy kétségen kívül európai eredetűek de évszázadokon át védőbástyái voltak Európának Ázsiával szemben. Így a finnek és észtek Északon, mi magyarok Közép-Európában. A finn hakkapäliták még a harmincéves háboruban is dicső szerepet játszottak. Épp úgy az észtek, akik a XIII. században a hódító németekkel, lettekkel és más benyomulókkal vívtak véres harcokat, miközben harcmódoruk igen hasonló volt a honfoglaláskori magyarságéhoz. És végül mi, magyarok, akik valaha Európát rettegésben tartottuk, akikre azt a fonák csapást mérte a sors, hogy két rokon néppel, a tatárral és törökkel kellett élet-halálharcunkat megvívni, de akik mostani hazánkban nyomban beilleszkedtünk a keresztény nyugati kulturába, s ennek köszönhetjük, hogy országunk nem osztozott a gótok, hunok vagy avarok bírodalmának sorsában.

Ma már valóban csak a nyelvtudomány és segédtudományainak szövétnekével lehet bevilágítani a mult távol homályába. A közös ősrépből, melynek hazája a Káma, Oka és Bjelaja közt a Közép-Volgtól az Ural hegységig terjedt és amelynek köréből két és fél, három évezreddel ezelőtt kiváltunk és részben délnyugatra, részben Észak tájaira vándoroltunk, anthropológiailag bajos a közös vonásokra rámutatnunk. Hiszen valamennyien új hatások alá kerültünk új hazánkban. A finnekre a svéd uralom gyakorolt befolyást, az észtek dán, német, majd svéd és lengyel behatás alá kerültek. Az orosz uralom alá vetés óta pedig közös törekvésünk volt a hatalmas oroszosító törekvésekkel szembeni küzdelem, ami azonban a finneknél, akik hallani sem akartak az orosz nyelvi és művelődési befolyásról, sokkal erélyesebb volt, mint az észteknél, akik nemcsak nyelvileg, de a kultúra, valamint az életmód és a keveredés útján is nem tudták mentesíteni magukat a szláv behatástól. De nekünk, magyaroknak a kulturfelforrást is tömörked sulyos akadály gátolta. Az örökös török-tatár háborúk, a szláv és germán népek elleni küzdelem, a másfélszázados török járom, majd az osztrák beolvasztási törekvések, a nemzetiségi kérdésnek egyre fenyegetőbb méretei, külpolitikai helyzetünk fonák alakulása, melyben mint a nagyhatalmak ütközője, felmorzsolódtunk és a világháború befejezése után, bár annak előidézésében semmi részünk nem volt, területünk kétharmadának és lakosságunk több mint felének (köztük negyedfél millió szímagyarnak) elszakításával büntettek.

Bizonyos, hogy az egyedülvalóságnak érzete, mely a magyarságot elfogta, amióta ezeréves állami keretünk szétroncsolva, magunk pedig ellenséges népek koszorújától vagyunk körülvéve, sokban hozzájárult, hogy felvegyük az évezredekkel

megszakított kapcsolatot a testvérnépekkel.

A finnugor államok közti összeköttetés természetesen csak szellemi lehet. Finnországot és Észtországot legalább csak tenger választja el egymástól, ami összekötő is lehet. Magyarországtól azonban a szláv népek tengere választja el őket. Politikailag is összekovácsolta előbbi két északi államot az érdekközösség, amennyiben tagjai a szegélyállamok övének, mely a szovjettörekvéseknek kíván gátat emelni. Magyarország azonban e kérdésben legfeljebb csak annyiban érdekelt, amennyiben a bolsevizmus és a pánszlávizmus ellen való küzdelmet jelentik. Megemlékezünk végre azokról a szovjetbe ékelt és műveltségi szempontból még igen hátramaradt kis finnugor népekről, amelyek közül a karjalaiak a tanácsköztársaságon belül szabadállamot, a cseremiszek, votjákok és zürjének pedig u. u. autonóm területeket alkotnak. A több, mint egy milliót számláló, de elszórtan élő mordvinoknak nincs önkormányzatuk.

A finnugor államok közötti vonatkozások így csak a nyelvi, faji és kulturális kapcsolatokra vonatkozhatnak. Ámde az utóbbi évtizedek története bebizonyította, hogy hasonló körülmények között erős politikai erőkké fejlődhetnek. (Oroszország és Szerbia!) Vagy nem bámulatos, hogy a szláv faji öntudat, a tudósok konstrukciójából kiindulva, mennyire a legszélesebb néprétegek politikai hitvallásává alakult, sőt a pánszlávizmus a világtörténésnek olyan mozgó erejévé vált, melyet ma hajlandók vagyunk a világháború egyik előidéző tényezőjének tekinteni.

Az bizonyos, hogy az idegen népektől felállított évszázados mesterséges falak ledőltek s a testvérnépek egymásratalálásának és egy beláthatatlan jövőjű finnugor kulturának hajnalhasadásán állunk.

(Cs. I.)

